

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Ֆրանսիական հանրահայտ «Մոնդ» թերթը իր 9 փետրվար 1991 համարի մի ամբողջ էջ նվիրել է հայկական թեմային: Տպագրված են Արմինե Հովհաննեսի 1990թ. Հայաստանում արած լուսանկարները, կենսագրական տեղեկություններ նրա մասին և հարցազրույց: Ներկայացված են հայերին վերաբերող նոր գրքեր:

Arménie 1990

Ծնվել է Թեհրանում, 17-րդ դարասկզբում Շահ Աբասի կողմից Սպահան գաղթեցրած հայերի շառավիղներից է: Անգլերեն ուսումնասիրել է Ուաշ կոլոջում, ձեռնարկությունների կառավարումը՝ Քենթրիջում, ֆրանսերենը՝ Վիշիում, Էքս-ան-Պրովանսում ստացել պատմաբանի վկայական... 1990 թվականին Ֆրանսիայում էր, երբ պաշտեց Իրանի քաղաքացի, և Արմինեն որոշեց մնալ: Ընդամենը երեք տարի է, ինչ արտաքինից փխրուն և ամոթխած, սակայն կամային այդ կինը, որին առավել մարդիկ, քան տեսարաններ են հետաքրքրում, վճռեց դառնալ պրոֆեսիոնալ լուսանկարիչ:

Անցյալ տարի նա գնաց Հայաստան, որտեղից հարյուրավոր լուսանկարներ բերեց: Չնայած աներեւակայելի դժվարություններին, Արմինեին հաջողվեց հասնել հեռավոր, վտանգավոր շրջաններ, ուր զրոսաշրջիկներ չեն լինում ընդհանրապես, և բերել հափշտակող պատկերներ: Բիրլիական դեմքեր, որոնք, ասես, ելել են հազարամյակների փոշուց, երկիր, որ ինքնուրույնության առաջին իսկ քայլերից դեռ առավ երկրաշարժին (50 հազար զոհ, 500 հազար անօթեւան), մուսուլման հարեւանի թշնամանքին (300 հազար փախստականներ), ջարդերի, բռնությունների, շրջափակման:

«Առաջին անգամ Հայաստան գնացի 1989-ի դեկտեմբերին, երկրաշարժից մի տարի անց: Հասա Սպիտակ՝ երկրաշարժի եպիկենտրոն, դեկտեմբերի 7-ին և գնացի գերեզմանատուն: Երբեք չեմ մոռանա: Ընցող էին գերեզմանաքարերը, ասեղով արած մահապատկերները... Կարծես կենդանի լինեին: Կանաչ տոնակներ՝ խոր...

նված արտասվում էին, ճշում: Ես էլ սկսեցի արտասվել: Հարցրին՝ թե ո՞վ եմ: Երբ ասացի անունս, երեք աղջիկ կորցրած մի կին ըսկսեց աղեկտուր կանչել. «Արմինե, Արմինե: Ես գտա Արմինեին»:

«Ես գնացել էի երկրաշարժից մեկ տարի հետո ռեպորտաժ անելու: Քանի որ առաջին անգամն էի Հայաստանում, սկսեցի չափաչիել երկիրը՝ Լենինական, Երեւան, Կիրովական...»

Այնտեղ էի, երբ սկսվեցին հունվարյան դեպքերը Աղրքեջանի և Հայաստանի միջև:

Գաղտնի, խորհրդային անձնագրով, ինքնաթիռով թռա Լեռնային Ղարաբաղ, Ստեփանակերտ: Կյանքումս այդպիսի մաքուր օդ չէի շնչել: Խաղաղ, կանաչին տրվող սարեր: Սակայն, երեկոյան ամեն կողմից կրակոցներ էին հնչում: Գիշերը չէինք քնում: Ես մարտիկների հետ էի: Նրանք զինված էին հատուկներ կալաշնիկովներով ու որսորդական հրացաններով»:

Պաշարված Ղարաբաղ, ուր սակայն կյանքը շարունակվում էր...

Դուք երկրորդ անգամ վերադարձաք Երեւան շարունակելու ձեր ռեպորտաժը...

Այո, անցյալ օգոստոսին: Այն շատ էր տարբերվում առաջինից: Ինձ համար շատ դժվար էր. բենզին չկար, հնարավոր չէր շարժվել: Որոշել էի շրջել ողջ Հայաստանը, սակայն իզուր:

Ջկարողացա հեռավոր շրջաններ գնալ. ոչ ոք այնքան բենզին չունեի, որ ինձ հասցներ Վրաստանի սահմանը: Հետո զինված խմբերը շատ էին, հաճախ իրար հակառակ, դրանք խուճապ էին առաջացնում:

Հիշարժան էր այցս Գետաշեն՝ Աղրքեջանում գտնվող հայկական այդ գյուղը, ուր չորս հազար մարդ լրիվ պաշարված, սպառնալիքի տակ էին: Ամենուրեք խորհրդային զինվորներ էին, արգելում էին լուսանկարել: Շուրջը՝ Աղրքեջանն էր...

Ուղղաթիռը միակ կապն էր գյուղի և Հայաստանի միջև:

Դուք ձեր մանկությունն անցկացրել եք Թեհրանում: Հայկական ավանդներով եք դաստիարակվել:

Այո: Իրանում մոտ 300 հազար հայ կար, շատերը հեղափոխությունից հետո մեկնեցին Միացյալ Նահանգներ, Կանադա, Ֆրանսիա... Մենք ապրում էինք

հայկական քաղաքապետ, մի տարի հայկական դպրոց եմ հաճախել: Կարդալ սովորել եմ ավելի ուշ, Ֆրանսիայում:

Ֆրանսիայում հայկական միջավայր գտա՞ք:

Բավականին դժվար: Փարիզի հայկական միջավայրը բուրբուխն էր մնան չէ պարսկականին: Այստեղի հայերը շատ են տարբերվում: Ես նրանց հայ չեմ համարում. անունները հայկական են, մասնակցում են հայկական ծեսերին, սակայն մեծ մասամբ ծուլվում են,

ոգին այն չէ: Այստեղ ծնվածներն այլևս հայերեն չեն խոսում, քացի ծերերից, կանոնավորապես եկեղեցի չեն հաճախում: Մարսելում քիչ ավելի քարվոք է... մի բուռ մարդիկ պահպանել են լեզուն, ավանդույթները: Սակայն ընդհանրապես, ամեն ինչ կորած է: Հետո, սրանք Միջին Արևելքի հայերի պես սրտաքաց չեն: Հյուրասիրությունն է պակասում այստեղ:

Հարցազրույցը վարեց ՆԻԿՈԼ ՉԱՆԴԸ

Լուսանկարը՝ «ՄՄՄ»-ի

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կրակը սատուցի տակ (Le Feu sous la glace). Հայաստանը 1989-1990-ին: Անտուան Ագուլյանի լուսանկարները՝ Երեւանի մասին Ալբերտո Մորավիայի նախաբանով (1959): Parenthèses հրատարակչություն, Մարսել: 24x27 չափսի արժու, 128 էջ, գինը 240 ֆր:

Լուսանկարչի վկայությունն է, որը մասնակցել է հումանիտար օգնությանը, մասնավորապես զբաղվել է որբերի ճակատագրով և Լեռնային Ղարաբաղում կենտրոնական դեղատուն կառուցելու հարցով:

Հայաստանյան քղթերս (Mes papiers d'Arménie), Ժան Քենեյան, Aube հրատարակչություն, 118 էջ, գինը 69 ֆր.:

ԽՄԷՄ-ին խորագիտակ, դաստիարակված՝ 1915-ի ցեղասպանության հուշերով, մարսելաբնակ Քենեյանը պատմում է նախնիների կրոնատյալ հայրենիք՝ կատարած

իր ճամփորդության մասին, մեզ հայտնում իր խոհերն ու տառապանքները:

Հայաստան: Գրում եմ քո անունը (Arménie. J'écris ton nom). Ֆրանսիայի և Հայաստանի պատմությունները, հեղինակ ժերար Բեդրոսյան և Նիկոլ Պրիլոլ: Lia-na Lévi coll. «Ecrivains reporters», 188 էջ, 160 ֆր.:

Դերասանների, հանդիսականների, գրողների, քաղաքական գործիչների և ճանապարհորդների կլանող պատմություններ այն յուրահատուկ կապի մասին, ինչը միացնում է Ֆրանսիան Հայաստանին:

Հայկական պոեզիան V դարից մինչև մեր օրերը (La poésie arménienne du V siècle à nos jours). Հատընտիր, թարգմանեց և կազմեց Վահե Գողելը: La différence, 232 էջ, 120 ֆր.:

Ներկայացնում է 45 հայ քանաստեղծների: